Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum

Factsheet 2026-8

Bijlagen bij Factsheet Psychosociaal welbevinden van Oekraïense vluchtelingen in Nederland

Auteurs: Zenab Tamimy en Mieke Maliepaard

Inhoud

Bijlage 1 Methodologische verantwoording **3**

Bijlage 2 Variabelenselectie **6**

Bijlage 3 Onderliggende cijfers **8**

1 Methodologische verantwoording

1.1 Achtergrond en opzet

In deze factsheet baseren we ons op gegevens uit een grootschalige en representatieve enquête, uitgevoerd in het kader van het Longitudinaal Onderzoek Cohort Oekraïense Vluchtelingen (LOCOV). Dit meerjarige onderzoeksproject wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband bestaande uit het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) op aanvraag van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie van Justitie en Veiligheid. Er wordt gebruikgemaakt van twee waves dataverzameling, uitgevoerd in 2023 en 2025 onder dezelfde groep Oekraïense vluchtelingen.

1.2 De steekproef en dataverzameling

Het veldwerk voor beide waves van de LOCOV survey werd uitgevoerd door veldwerkbureau Labyrinth. Het CBS voerde de steekproeftrekking, -update en weging uit. De doelpopulatie voor wave I bestond uit mensen met de Oekraïense nationaliteit die 15 jaar en ouder zijn, zich tussen 24 februari 2022 en 1 juli 2023 hebben gevestigd in Nederland en ingeschreven stonden in de Basisregistratie Personen (BRP) op 1 juli 2023. Mensen met meerdere nationaliteiten waarvan één Oekraïens is, behoren ook tot doelpopulatie, tenzij een van die nationaliteiten de Nederlandse nationaliteit is. Individuen uit deze populatie zijn via een enkelvoudige aselecte steekproef geselecteerd om benaderd te worden voor deelname aan de enquête. De steekproef is daarna nog een keer geactualiseerd op 1 november 2023, waarbij personen die tussen 1 juli en 1 november het land hebben verlaten of zijn overleden, zijn verwijderd. De daaruit resulterende bruto steekproef bestond uit 6.000 personen. Daarvan hebben in totaal 3.460 respondenten de survey volledig ingevuld, wat resulteerde in een respons van 58% in wave I.

Van deze respondenten gaven er 3.246 aan benaderd te mogen worden voor vervolgonderzoek. Van deze groep zijn per 1 juli 2025 de adressen geactualiseerd. 2.948 personen bleken nog een woonadres in Nederland te hebben op dat moment. Deze mensen zijn benaderd voor deelname aan wave II. Tussen september 2025 en december 2025 hebben 2.382 deelgenomen aan wave II, een respons van 81%.

De enquête is voor beide waves op dezelfde wijze uitgevoerd via sequentieel mixed-mode: respondenten kregen de mogelijkheid de vragenlijst online in te vullen (CAWI). Indien zij de vragenlijst niet online invulden werden ze thuis bezocht door een interviewer voor een face-to-face interview (CAPI). De bevraagden konden de vragenlijst in het Oekraïens, Russisch en Nederlands invullen.

1.3 Weging

Voor de beschrijvende analyses zijn weegfactoren gebruikt die door het CBS zijn aangeleverd. Deze weegfactoren corrigeren voor verschillen in insluitkansen en non-respons, en hogen de netto steekproef op naar wat bekend is over de doelpopulatie

aan de hand van zes achtergrondkenmerken. De gewichten wegen per wave naar de populatie op het moment van de survey. Voor wave 1 wordt gewogen naar de doelpopulatie in 2023; voor wave 2 wordt gewogen naar de populatie in 2025. Per tijdsmoment kunnen op die manier uitspraken worden gedaan over de populatie op dat moment.

De weging is uitgevoerd op basis van een additief weegmodel. Hiervoor zijn de volgende kenmerken gebruikt voor het berekenen van de gewichten: geslacht, leeftijd, burgerlijke staat (gebaseerd op de BRP), plaats in het huishouden, ProvinciePlusG4 (de provincies, waarbij de vier grootste gemeenten apart zijn genomen: Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam), vestigingsdatum in Nederland (24 februari - 30 juni 2022; 1 juli 2022 - 31 december 2022; 1 januari 2023 - 30 juni 2023) en stedelijkheid van de gemeente waar de respondent woont. Er zijn drie gewichten beschikbaar. Gewicht A weegt de data van wave I terug naar de populatie ten tijde van wave I, gewicht B weegt de data van wave II terug naar de populatie ten tijde van wave II, en gewicht C weegt de data van wave I voor de respondenten die nog in Nederland woonachtig zijn in 2025, terug naar de populatie van 2025 (zie figuur 1.1). Voor de factsheet zijn gewichten B en C gebruikt om ontwikkelingen in de huidige populatie te beschrijven, en gewicht B voor de beschrijving van de situatie in 2025.

Figuur 1.1 Visualisatie van de gewichten.

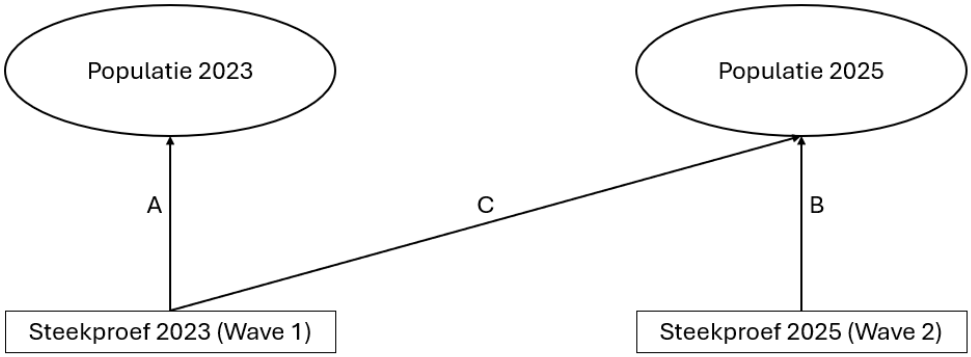

1.4 Beschrijving en toetsing

Voor deze publicatie worden de ontwikkeling van psychosociaal welbevinden van Oekraïense vluchtelingen beschreven in 2025, en waar mogelijk wordt gekeken naar de ontwikkeling hierin door de tijd, op basis van de LOCOV Survey. In deze publicatie wordt uitgesplitst naar achtergrondkenmerken om verschillen tussen groepen in kaart te brengen. Voor de leesbaarheid van deze publicatie zijn niet alle uitsplitsingen gepresenteerd. De resultaten die de factsheet in tekst en/of beeld gepresenteerd worden zijn de meest in het oog springende resultaten. In bijlage 3 hieronder zijn alle resultaten uit de factsheet gepresenteerd. Voor de uitsplitsingen naar achtergrondkenmerken is gekeken aan de hand van significantietoetsen. Voor al deze toetsen is een tweezijdige significantie toets uitgevoerd met een significantieniveau van 5%. Als $p<0,05$ was, werd de nulhypothese dat er geen verschil is tussen subgroepen en/of tijdsmomenten verworpen. Alle toetsen zijn gewogen uitgevoerd. Waar in de tekst wordt gesproken over veranderingen door de tijd of verschillen tussen groepen, betreft het altijd statistisch significante verschillen/veranderingen.

Voor de beschrijving van ontwikkeling is gekeken naar de subset van respondenten uit wave I die ten tijde van wave II nog aantoonbaar in Nederland waren (N=3.130 voor wave I, N=2.382 voor wave II). De gegevens zijn terug gewogen naar de populatie ten tijde van wave II. Op deze manier kunnen we uitspraken doen voor ontwikkelingen in de populatie die in 2025 in Nederland was. Ook deze verschillen over tijd zijn getoetst, waarbij een significantie niveau van 5% werd aangehouden.

2 Variabelenselectie

2.1 Variabelen over psychosociaal welbevinden

Angst en depressieklachten is gebaseerd op vijf vragen uit de Mental Health Index. De MHI-5 bestaat uit vragen die elk betrekking hebben op hoe men zich in de afgelopen 4 weken voelde. De vragen zijn:

1 Voelde u zich erg zenuwachtig?
2 Zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken?
3 Voelde u zich kalm en rustig?
4 Voelde u zich neerslachtig en somber?
5 Voelde u zich gelukkig?

Elke vraag heeft 6 antwoordcategorieën: voortdurend – meestal – vaak – soms – zelden – nooit. Voor de indicatieve items van de MHI-vragenlijst (vraag 3 en 5) zijn aan de antwoordcategorieën in deze volgorde de waarden van 5 naar 0 toegekend Voor de resterende contra-indicatieve items zijn de waarden van 0 naar 5 toegekend. Vervolgens zijn per persoon de somscores berekend en vermenigvuldigd met 4, zodat de minimale somscore 0 (zeer ongezond) en de maximale score 100 (perfect gezond) bedraagt. Vervolgens is op basis van het afkappunt van 76 de responsen opgedeeld in wél last van angst en depressieklachten <76 en geen last van angst en depressieklachten >76.

Ervaren stress Gevraagd is: 'Heeft u in de afgelopen 4 weken last gehad van stress? Bijvoorbeeld door werk/ studie, opvoeding, gezondheid, mantelzorg, geldzaken, social media?' Deze vraag heeft de volgende 4 antwoordcategorieën: 'nee, bijna niet', 'ja, een beetje stress', 'ja veel stress', 'ja, heel veel stress'. De percentages beschreven in de factsheets omvat het aandeel mensen dat 'ja veel stress' of 'ja, heel veel stress' heeft beantwoord.

Bronnen van stress Bij de mensen die stress rapporteren ('ja, een beetje stress', 'ja veel stress', 'ja, heel veel stress') is gevraagd naar de oorzaken van deze stress. Gevraagd is: 'Op welke gebieden ervaart u stress?' Met de optie om meerdere antwoorden tegelijkertijd te selecteren. Deze vraag had 11 antwoordcategorieën, en daarnaast een 'anders namelijk'. De antwoordcategorieën waren: situatie in Oekraïne, familie en vrienden in Oekraíne, werk, geld, taalbarriere, wonen, gezondheid, relatie, sociale contacten, opvoeding, studie, familie, discriminatie, sociale media en mantelzorg.

Psychologische hulp Iedereen kreeg de vraag 'Krijgt u hulp of begeleiding bij het omgaan met stress, somberheid of angsten? Bijvoorbeeld van een psycholoog, de huisarts, vrienden of familie.' Met antwoordcategorieën 1) Ja, 2) Nee, wel gehad maar nu niet meer; 3) Nee, nooit gebruik van gemaakt; 4) Nee, wel geprobeerd maar is niet gelukt om hulp te krijgen; en 5) Nee, ik heb geen last van stress, somberheid of angsten. Het percentage mensen dat hulp kreeg dat is beschreven in de factsheet representeert het aandeel mensen dat 'ja' heeft geantwoord op deze vraag.

Wie psychologische hulp Aan de mensen die aangaven psychologische ondersteuning verkregen te hebben, is vervolgens gevraagd bij/van wie ze deze

ontvingen. De antwoordmogelijkheden waren; ‘huisarts’, ‘psycholoog’, ‘vrienden of familie’, ‘religieus leider’, of ‘anders’.

Sociale contacten met Nederlanders is gebaseerd op twee vragen. Hoe vaak heeft met Nederlandse buren, vrienden of kennissen;. Antwoordcategorieën zijn 1) nooit/minder dan 1 keer per jaar, 2) een paar keer per jaar, 3) elke maand, 4) elke week, 5) elke dag.

Sociale contacten met andere Oekraïners is gebaseerd op de vraag: Hoe vaak heeft u contact met: Oekraïense buren, vrienden of kennissen; Antwoordcategorieën zijn 1) nooit/minder dan 1 keer per jaar, 2) een paar keer per jaar, 3) elke maand, 4) elke week, 5) elke dag.

Sociale eenzaamheid. De sociale eenzaamheidsschaal is gebaseerd op drie vragen van de verkorte eenzaamheidsschaal van De Jong Gierveld en Van Tilburg (1999). Respondenten kunnen op de vragen ‘ja’, ‘min of meer’, en ‘nee’ antwoorden. Als ze ‘min of meer’ of ‘nee’ antwoordden dan krijgen ze een score van 1 op dat item. Daarna wordt er een somscore gemaakt. Ten slotte wordt een driedeling gemaakt in niet 0 ‘niet eenzaam’ is en 3 ‘sterk eenzaam’ is. De tussenliggende categorieën 1 en 2 geven in dit geval ‘enigszins eenzaam’ weer.

Sociaal kapitaal. De items over sociaal kapitaal zijn een set items uit een grotere vragenlijst. De items bij elkaar vormen geen gevalideerde schaal en worden daarom afzonderlijk per indicator gepresenteerd. De percentages weergeven in de factsheet representeren het aandeel mensen dat heeft aangegeven die specifieke vorm van sociaal kapitaal te hebben. De vragen zijn; heeft u iemand in uw omgeving die: veel weet van allerlei veel weet van allerlei regelingen van de overheid of geldzaken, medisch advies kan geven bij ontevredenheid dokter, kan helpen bij klussen in huis of reparaties uitvoeren, boodschappen kan doen bij ziekte, advies kan geven bij een conflict op het werk en advies kan geven bij conflicten met familieleden.

2.2 Achtergrondvariabelen

Geslacht. Hierbij is gebruikgemaakt van zelfrapportage. Naast ‘man’ en ‘vrouw’, is de optie ‘anders’ aangeboden. Een handvol deelnemers heeft hier gebruik van gemaakt. Aangezien de groep te klein is om een aparte categorie te vormen voor de analyses, worden deze respondenten niet meegenomen bij uitsplitsingen naar geslacht.

Leeftijd in deze factsheet is ingedeeld in 4 categorieën: ’15-24 jaar’, ’24-44 jaar’ en ’45-64 jaar’ en ’65 jaar en ouder’. Voor leeftijd wave 2 is twee jaar bij de leeftijd van de respondenten in wave 2 opgeteld.

3 Onderliggende cijfers

Tabel B3.1 Angst- en depressieklachten en sociale eenzaamheid

Aandeel mensen met angst- en depressieklachten en sociale eenzaamheid		
	Aandeel	
	Wave 1 (N=3.130)	Wave 2 (N=2.382)
Angst- en depressieklachten	0,58	0,65
Sociale eenzaamheid	0,44	0,44

Tabel B3.2 Angst- en depressieklachten uitsplitsingen

Aandeel mensen met angst- en depressieklachten				
Uitsplitsing	Wave 1	N wave 1	Wave 2	N wave 2
Man	0,48	988	0,58	750
Vrouw	0,63	2.138	0,69	1.629
15-24 jaar	0,62	648	0,69	386
25-44 jaar	0,55	1.466	0,66	1.091
45-64 jaar	0,55	793	0,60	682
65+ jaar	0,70	223	0,70	223

Tabel B3.3 Stressklachten uitsplitsingen

Aandeel mensen met (zeer) veel stress				
Uitsplitsing	Aandeel Wave 1	N wave 1	Aandeel Wave 2	N wave 2
Man	0,18	988	0,22	750
Vrouw	0,27	2.138	0,31	1.629
15-24 jaar	0,26	648	0,34	386
25-44 jaar	0,23	1.466	0,29	1.091
45-64 jaar	0,23	793	0,24	682
65+ jaar	0,17	223	0,25	223

Tabel B3.4 Stressoren

Stressfactoren van het aandeel mensen dat aangeeft stress te ervaren	
	Aandeel
	Wave 2 (N=1.770)
Situatie in Oekraïne	0,72
Familie vrienden in Oekraïne	0,57
Geld	0,42
Werk	0,42
Taalbarrière	0,39
Gezondheid	0,37
Wonen	0,37
Sociale contacten	0,20
Relatie	0,20
Opvoeding	0,14
Studie	0,12
Familie	0,10
Discriminatie	0,08
Sociale media	0,07
Mantelzorg	0,06
Anders	0,05

Tabel B3.5 Psychische ondersteuning

Aandeel mensen dat ondersteuning kreeg bij psychische klachten				
Uitsplitsing	Aandeel Wave 1	N wave 1	Aandeel Wave 2	N wave 2
Man	0,11	988	0,11	750
Vrouw	0,17	2.138	0,22	1.629
15-24 jaar	0,19	648	0,25	386
25-44 jaar	0,13	1.466	0,18	1.091
45-64 jaar	0,13	793	0,15	682
65+ jaar	0,18	223	0,17	223

Tabel B3.6 Van wie psychische hulp

Aandeel mensen dat hulp heeft ontvangen van één van onderstaande		
	Aandeel	
	Wave 1 (N=621)	Wave 2 (N=581)
Huisarts	0,10	0,15
Psycholoog	0,36	0,49
Vrienden of familie	0,63	0,52
Religieus leider	0,04	0,02
Anders	0,08	0,07

Tabel B3.7 Sociaal contact

Verdeling van frequentie van sociaal contact met Nederlanders en Oekraïners per wave				
Frequentie	Contact met Oekraïners 2023 (N=3.130)	Contact met Oekraïners 2025 (N=2.382)	Contact met Nederlanders 2023 (N=3.130)	Contact met Nederlanders 2025 (N=2.382)
Nooit/minder dan 1 keer per jaar	0,01	0,03	0,20	0,18
Een paar keer per jaar	0,02	0,04	0,09	0,12
Elke maand	0,06	0,08	0,15	0,15
Elke week	0,18	0,20	0,31	0,30
Elke dag	0,73	0,66	0,26	0,25

Tabel B3.8 Sociaal kapitaal

Aandeel mensen dat iemand in de omgeving heeft die ...	
	Aandeel
	Wave 2 (N=2.382)
veel weet van allerlei regelingen van de overheid of geldzaken	0,51
medisch advies kan geven bij ontevredenheid dokter	0,38
kan helpen bij klussen in huis of reparaties uitvoeren	0,61
boodschappen kan doen bij ziekte	0,79
advies kan geven bij een conflict op het werk	0,61
advies kan geven bij conflicten met familieleden	0,56

Deze reeks omvat korte verslagen van onderzoek dat door of in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft. Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van WODC Repository.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), Kennisinstituut voor de rechtsstaat, is een onafhankelijk kennisinstituut dat valt onder het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC draagt bij aan behoud en verbetering van de rechtsstaat via het (laten) uitvoeren van kwalitatief hoog wetenschappelijk onderzoek. En door het aanbieden van gevraagde en ongevraagde kennis, verbeterpunten en (waar mogelijk) denkrichtingen.

Het LOCOV-programma

Deze factsheet is onderdeel van het Longitudinaal Onderzoek Cohort Oekraïense Vluchtelingen (LOCOV). Dit onderzoeksprogramma is een samenwerking tussen het WODC, de Erasmus Universiteit Rotterdam en het Centraal Bureau voor de Statistiek. Voor resultaten van het onderzoek, ga naar Onderzoeksprogramma Oekraïense vluchtelingen in Nederland.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van WODC Repository.

Meer informatie:

www.wodc.nl